

گفت و گو با

مسئولین طرح مطالعه و تحقیق

روش تحقیق؛ و با آموزش ۵۲ روش پژوهشی به آنها یاد می‌دهم، تحقیق حتما نباید حجیم و پیچیده باشد. پژوهش اصول مشخصی دارد، اما مسیر مشخص نه! **آقای فراشاهی:** یکی از مشکلات ما انتخاب موضوع است. دانش‌آموزان همواره برای انتخاب موضوع باید هدایت‌کننده خوبی داشته‌باشند. اما معمولا موضوعات انتخابی کلی است، ولی اگر طرح بخواهد جنبه تحقیقی و پژوهشی به خود بگیرد، بهتر است موضوع جزئی، در جهت عمق بخشی به مطالب کتاب انتخاب شود.

دانش‌آموزان بیشتر به کار گروهی علاقه دارند یا ترجیح بر کار فردی است؟

آقای فراشاهی: استقبال دانش‌آموزان از هر دو شیوه تقریبا برابر است. اما کار گروهی مهارت می‌خواهد و باید هماهنگی بین دانش‌آموزان اتفاق بیفتد. **آقای رضوی:** انتخاب کارها به صورت انفرادی به نوع آموزشی برمی‌گردد که شکل رقابتی و نمره‌ای دارد. بچه‌ها تلاش می‌کنند، به جای گرفتن دست هم، پای هم را بگیرند. پژوهش این فضا را می‌شکند و باعث شکل‌گیری کار گروهی می‌شود. البته کارهای گروهی باید در کلاس‌ها اتفاق بیافتد، من همیشه به بچه‌ها می‌گویم اول سوالی را از خودتان و بعد از دوست و گروه خود بپرسید، در نهایت اگر کسی نتوانست کمک کند، از معلم بپرسید.

می‌توان گفت نتایج مطالعه و تحقیق مدارس پسرانه و دخترانه باهم تفاوت‌هایی دارند؟

آقای فراشاهی: نتایج نشان می‌دهد دخترها در مطالعه و پژوهش یعنی گردآوری اطلاعات موفق‌تر و پیگیرتر هستند. اما گرایش به کار و نتیجه عملی در پسرها بیشتر است، هنگامی که به آنها می‌گوییم پژوهشی انجام دهید، در ذهنشان تداعی می‌شود که باید این تحقیق منجر به ساخت وسیله‌ای شود. چنانچه در چند سال گذشته دستگاه‌هایی توسط آنها ساخته شده است. **آقای رضوی:** دخترها میزان مشارکتشان بیشتر است زیرا دخترها انگیزه بیشتری دارند.

نشریه مدرسه ما از سال ۹۳ تاکنون فعالیت‌های مرتبط با طرح مطالعه و تحقیق را در قالب‌های مختلف بازتاب داده است. در این شماره نیز پای سخن مسئولین طرح آقای «محمدحسن فراشاهی»، کارشناس مقطع دبیرستان‌های دوره اول و «آقای حسین رضوی»، دبیر، مولف و مسئول کارگاه‌های آموزشی دانش‌آموزان، نشستیم و دیدگاه آنها را نسبت به چندوچون این طرح جویا شدیم، که باهم می‌خوانیم...

لطفا درباره هدف طرح توضیح دهید؟

آقای فراشاهی: طرح دارای دستورالعملی است که هر سال آن را با تغییراتی به مدیران مدارس جهت اجرا ارائه می‌دهیم. به‌طورکلی هدف این است که یاددهی، یادگیری، نوع تکالیف و ارزشیابی دانش‌آموزان بر محور پژوهش و کار گروهی باشد تا مطالب با عمق بیشتری در ذهن آنها ماندگار شود.

یک مطالعه و تحقیق هدفمند بهتر است از چه نقطه‌ای آغاز و به کجا ختم شود؟

آقای رضوی: پژوهش در پاسخ به سوالی است که برای دانش‌آموز ایجاد می‌شود و می‌تواند به روش‌های متنوع جواب داده شود. هنگامی که فرد علاقه‌مند به موضوعی و دنبال پیدا کردن جواب سوال باشد به سمت پژوهش می‌رود. حال اگر موضوع هم جذاب باشد، کار خوبی شکل می‌گیرد. راهنمای خوب نیز اگر فراگیر را در جهت خواندن کتاب یا دیدن سایت یا... هدایت کند، می‌تواند موثر باشد. از طرفی دیگر والدین بچه‌ها را تشویق کنند و جلو مسیر آنها سنگ نیاندازند یا میان‌برها را نشان ندهند مثلا، نگویند: «برو کافی نت انجام بده.»

در جلسات آموزشی‌ای که جهت آشنایی دانش‌آموزان با طرح دارید، چه نکاتی را بیان می‌کنید؟

من در جلساتم با دانش‌آموزان روی دو بحث کار می‌کنم. بخش اول، انگیزه دادن به بچه‌ها و اینکه چرا باید تحقیق کنیم و چه اتفاقی می‌افتد؟ بخش دوم، ساده کردن



باتوجه به گفته‌های شما طرح مطالعه و تحقیق بیشتر بر فرایند کار تاکید دارد.

آقای فراشاهی: برای اجرای بهتر طرح مطالعه و تحقیق از امسال دانش‌آموزان یک پوشه کارپژوهی خواهند داشت. به این معنی که هر دانش‌آموز ۳ طرح، در طول سال زیر نظر دبیر مربوطه، موضوعاتی جزئی از کتاب‌های درسی انتخاب می‌کند و تحقیقاتی کوتاه در حد یک یا دو صفحه انجام می‌دهد. بنابراین طرح‌ها کوتاه‌تر و واقعی‌تر شده و می‌توان طرح‌هایی که روند درستی دارند را سرکلاس، در تابلو اعلانات یا برنامه‌های صبح‌گاه ارائه نمود. البته طرح‌ها می‌تواند به‌عنوان الگو در قالب جشنواره نیز به نمایش گذاشته شود.

بازخورد خانواده‌ها به چه صورت است؟

آقای فراشاهی: این طرح هنوز برای خانواده‌ها کامل جا نیافتاده است چون ملاک نتیجه علمی و کارنامه فرزندشان است، که البته ما این گام‌ها را در جهت تغییر این نگرش برداشته‌ایم.

آقای رضوی: خانواده‌ها بسیار موثر هستند و این به آموزش و پرورش ما برمی‌گردد چون خیلی این شیوه‌ها را نمی‌پسندد. اما می‌توان از طریق برگزاری جشنواره‌هایی از این دست و دعوت والدین به شرکت در آن، فرهنگ‌سازی کرد. همچنین برگزاری نمایشگاه به دیده شدن کار بچه‌ها و تشویق آن‌ها کمک می‌کند.

سخن آخر؟

آقای فراشاهی: از آقای «سیدمحسن گلدان‌ساز» که این طرح را در جوادالائمه شروع کرده‌اند، مدیران، مسئولین و دبیران علاقه‌مندی که با ما هم‌کاری داشته و دارند، تشکر کنم. امیدوارم، با تغییراتی که امسال ایجاد می‌شود، شاهد همراهی بیشتر مسئولین و خانواده‌ها و دانش‌آموزان باشیم.

معلمان، دانش‌آموزان را به شرکت در این طرح تشویق می‌کنند؟

آقای فراشاهی: بعد از ۳ سال هنوز این طرح با مشکلاتی روبرو است. از جمله اینکه معلمان هنوز پژوهش را یک اصل برای آموزش در نظر ندارند، و تا زمانی که خود معلمان پژوهش‌محور نباشند دانش‌آموزان هم به این سمت نخواهند رفت. دلیل آن هم شاید نداشتن انگیزه و وقت کافی در آن‌ها است. باوجود اینکه مجتمع جوادالائمه و آموزش و پرورش گام‌هایی مثل، درس پژوهی، اقدام‌پژوهی و طرح معلم‌پژوهنده در جهت جذب معلمان علاقه‌مند برداشته است؛ اما تنها تعداد معدودی معلم برحسب علاقه و رشته خود درگیر شده‌اند.

برای اشتیاق و علاقه‌مندی بیشتر معلمان راه کار شما چیست؟

آقای فراشاهی: به‌تازگی آقای «علی زرافشان» معاون متوسطه آموزش و پرورش، به آیین‌نامه‌ای باعنوان «ارزشیابی شایستگی‌محور» اشاره داشت که ادامه همان ارزشیابی توصیفی دوره ابتدایی است. طبق تحقیقات سایت آموزش و پرورش، دانش‌آموزانی که سال گذشته به شکل توصیفی وارد مقطع دبیرستان دوره اول شده‌اند، شادتر و دارای رشد اجتماعی و شخصیتی، همراه با لذت یادگیری بیشتر بوده‌اند و از نظر علمی هم عملکردی مشابه سال‌های قبل داشته‌اند.

در ارزشیابی شایسته‌محور تلفیقی از نمره و شایستگی‌های کیفی دانش‌آموزان در نظر گرفته می‌شود. به صورتی که یک بُعد از ارزشیابی هر دانش‌آموز، می‌تواند باتوجه به مطالعه و پژوهشی که انجام داده و بخشی دیگر آموخته‌های کتاب درسی باشد. اگر این جریان شکل بگیرد، ناخودآگاه انگیزه معلمان و همچنین دانش‌آموزان تقویت می‌شود.

آقای رضوی: هدف از ارزشیابی شایسته‌محور، این است که دانش‌آموزان به شایستگی‌هایی در دانش، مهارت و نگرش دست یابند. جشنواره‌هایی که در این راستا برگزار می‌شود، دانش‌آموزان را به سمت نتیجه‌محوری سوق می‌دهد، اما